

KULTUREN I MIDTEN

Vidensgrundlag for Region Midtjyllands
kulturpolitik 2025

ET STÆRKT FUNDAMENT

Region Midtjylland skal have en ny kulturpolitik fra 2025. Det kræver et stærkt fundament af viden om de vilkår, der påvirker kulturinstitutionerne og midtjydernes brug af kulturtilbud. Formålet med denne publikation er at forsøge at skabe et overblik og præsentere nogle af de mest interessante fakta og tendenser inden for kulturområdet. Heri er der samlet en masse relevant viden, data og perspektiver på kulturlivet i Region Midtjylland. Det udgør tilsammen et billede af en række udfordringer og potentialer, der kan være relevante for en fremtidig regional kulturpolitik.

Materialet tager udgangspunkt i den nuværende kulturindsats i Region Midtjylland. Det er udarbejdet i samarbejde mellem Region Midtjyllands kulturteam og Kulturens Analyseinstitut på baggrund af en række forskellige kilder (se samlet kildeliste bagerst).

De forskellige afsnit kommer omkring tre centrale udfordringer og/eller muligheder i det danske kulturliv:

- **Kulturens samfundsforandrende karakter:** Hvordan kan kunst og kultur bidrage til løsningen af nogle af de store samfundsudfordringer, vi står over for i disse år?
- **Kulturens samlede potentiale:** Hvem er de danske kulturbrugere – og hvem er de ikke? Og skal kulturen være for alle?
- **Kulturlivets udvikling:** Har det midtjyske kulturliv gode vilkår for at udvikle sig? Og adgang til de nødvendige kompetencer?

Afsnittet *Kulturen kort fortalt* forsøger at tegne et overordnet billede af det danske kulturlandskab og zoomer også ind på nogle af de særlige rammer for kulturlivet i Region Midtjylland. ●

Sammen om løsningerne

Samarbejde og dialog er centralt for at skabe en bæredygtig udvikling i Midtjylland.

Region Midtjylland inviterer en række forskellige repræsentanter fra den danske kulturbranche og andre relevante interessenter til at deltage i arbejdet med at udvikle kulturpolitikken. Dette materiale er udarbejdet for at give et fælles vidensgrundlag for processen.

”Kulturindsatsen i Region Midtjylland bygger på en grundlæggende forståelse af, at kultur er velfærd. Vi arbejder for at styrke kulturlivets rolle i udviklingen af vores region, fordi vi ved, at kunst, kultur og kreativitet er vigtige ingredienser i skabelsen af en sund og bæredygtig fremtid for os alle sammen.”

Bent Graversen, formand for Udvalg for regional udvikling, Region Midtjylland

VILDE PROBLEMER, VILDE HJERNER

Kunst og kultur forandrer samfundet

Kulturlivet har altid været det spejl, vi holder op for vores samfund. Kunst og kultur stiller spørgsmålstejn til det eksisterende, skaber refleksion og udfordrer os. Derfor kan kunsten og kulturens sprog, virkemidler og metoder potentielt have stor betydning inden for mange andre politikområder. Kulturminister Jakob Engel-Schmidt har udtalt, at "kulturen skal ikke noget, men kan meget", herunder "være med til at løse nogle af tidens største kriser". Kunst og kultur bør derfor indgå som en del af løsningen af fx klimakrisen og trivselsudfordringer, hvilket også er indskrevet i det politiske grundlag for regeringen.

Kilde: Kulturministeren i Skønlitteratur på P1 11. oktober 2023, Kulturen kan løse kriser, Weekendavisen februar 2023 & Ansvar for Danmark - Det politiske grundlag for Danmarks regering, Regeringen december 2022.

Kulturens rolle skal styrkes

Region Midtjyllands tilgang til kunst og kultur tager udgangspunkt i udfordringer i samfundet og kulturlivets rolle i relation til dem. Regionens nuværende kulturindsats fokuserer på at arbejde i partnerskaber og bygge bro til andre fagområder, sektorer og aktørgrupper. Alt sammen med fokus på at styrke kunsten og kulturens rolle i samfundet.

Fra klimaangst til handlekraft

Hvis vi skal lykkes med den bæredygtige omstilling, handler det i høj grad om at ændre vaner og handle anderledes. Det er en svær øvelse, som kræver mere end tal og fakta alene. Det kræver, at vi kan mærke nødvendigheden. At vi får vores følelser i spil. En del af kunsten og kulturens DNA er at påvirke mennesker. Når vi opsøger kulturoplevelser, forventer vi ligefrem at blive påvirket. Kulturoplevelser kan netop aktivere vores følelser og derfor skabe effektiv læring og motivere til handling. Mens flere påpeger kulturens potentiale for at påvirke os i en mere bæredygtig retning, er erfaringerne i praksis stadig få. Region Midtjylland har derfor sat sig for at undersøge kulturbranchens muligheder for at spille en større rolle i den bæredygtige omstilling ved at indhente konkrete erfaringer fx gennem koblingen af kulturfaglige metoder og adfærdspsykologi.

Kilde: Kommentar: Det er på tide, at kulturbranchen skruer op for indsatsen i bæredygtighedskrisen af Simon Elsborg Nygaard & Amalie Møller Christensen, Kulturmonitor april 2024.

De vilde problemer er en fælles betegnelse for de store udfordringer, som vi står over for i Danmark og verden i dag. De vilde problemer er grænseoverskridende, genstridige og komplekse. De kræver derfor løsninger, der skabes på tværs af forskellige fagområder. Det handler fx om at finde mere bæredygtige måder at leve på, at øge unges trivsel, løfte folkesundheden og få flere hænder på arbejdsmarkedet.

79%

af danskerne er helt eller delvist enige i, at vores kulturelle tilbud udgør vigtige grundpiller i samfundet

Kilde: Borgernes kulturforbrug, Epinion for Applaus 2024.

Vi bekymrer os om klimaet

62 % af danskerne er bekymret over klimaforandringerne.
55 % af danskerne er villige til at ændre levevis.
60 % af de 16-25-årige i 10 lande er ekstremt bekymrede for klimaforandringer, og to tredjedele er triste og/eller nervøse, når de tænker på fremtiden.

Kilde: Danskerne og klimaet, Epinion 2022 & The Lancet Planetary Health 2021.

Kulturoplevelser kan flytte adfærd

Undersøgelse af effekterne af Teatret Svalegangens forestilling 'Kokassebanko' i projektet 'United Change':

- **58 % af deltagerne** svarede i en rundspørge umiddelbart efter showet, at de ville ændre adfærd på baggrund af oplevelsen.
- **Da 10 af dem** blev ringet op efter 5-6 uger, vurderede 9 ud af de 10, at de rent faktisk havde ændret adfærd i konkrete situationer i ugerne efter oplevelsen.

Kilde: Kunstens potentiale i den bæredygtige omstilling, Simon Elsborg Nygaard 2023.

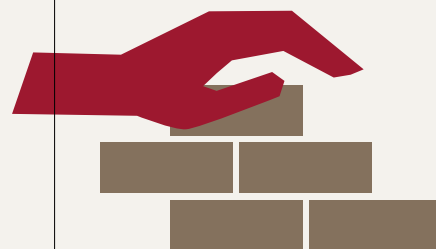

“Det kræver en følelsesmæssig forbindelse at behandle informationer og skabe handling. Den forbindelse kan kunsten skabe, og derfor kan kunst blive den ny fronttrop i klimakampen.”

Per Smedegaard, direktør, Teatret Svalegangen, Aarhus.

Kloge og kreative hænder

Erhvervsuddannelserne har gennem mange årtier mistet popularitet og anerkendelse. Det har medført, at for få søger og gennemfører en erhvervsuddannelse. Elevernes trivsel er afgørende for fastholdelse. Flere undersøgelser peger på, at elevtrivslen kan fremmes gennem fællesskaber og levende sociale studiemiljøer. Region Midtjyllands kultur- og uddannelsesindsatser har derfor igangsat et samarbejde med udvalgte erhvervsskoler for at styrke fortællingen om erhvervsuddannelserne og øge elevtrivslen med en helt ny tilgang, hvor kunst og kultur bringes målrettet i spil i skolernes hverdag og virkelighed.

Ca. 59 % af de elever, der begynder en erhvervsuddannelse, fuldfører den. Til sammenligning gælder det for **89 %** på de gymnasiale uddannelser.

Kilde: Undervisningsministeriet/Uddannelsesstatistik.dk

Sammenhæng mellem trivsel og frafald på erhvervsuddannelserne

Risikoen for at en elev frafalder sin erhvervsuddannelse inden for de første 12 måneder er 32 %, hvis eleven scorer 1 ud af 5 på generel trivsel. Risikoen er blot 3 % for elever med høj trivsel.

Kilde: Intro til mikromålinger i PSB, Companyoung 2023.

KULTUR ER SUNDT

Kultur – en del af løsningen på vores sundhedsudfordringer

Vores sundhed – og især den mentale sundhed – er under pres. Det udfordrer vores sundhedsvæsen, og det betyder, at vi må nytænke vores måder at håndtere sygdom og sundhed på. Studier i både Danmark og udlandet viser, hvordan vi kan styrke sundhed, livskvalitet og mestring af sygdom ved at anvende fx billedkunst, musik, dans og litteratur som en del af vores sundhedstilbud.

Sådan virker kultur på vores sundhed

Skræddersyede kulturaktiviteter kan bruges som et værktøj, der bevæger os og skaber fokus på det hele menneske frem for det syge menneske. Det kan foregå alle steder: På hospitalet, det lokale bibliotek eller hjemme i privaten. Den sundhedsfremmende effekt kan både være fysisk, psykisk og social og giver mulighed for at gentænke, hvordan vi hjælper mennesker med stress og angst, demens, kroniske smerter og sygdomme m.m.

Ude på hospitalerne ser vi, hvordan fx levende musik på intensivafdelinger og sanseligt design på fødestuer giver patienter en bedre indlæggelse (fx målt i blodtryk), øger patienters og pårørendes livskvalitet og trivsel og personalets arbejdsglæde. Det kan igen medvirke til færre indlæggelser og genindlæggelser, sygdomsforekomster, medicinoptrapninger og en bedre evne til at håndtere sygdom.

”Da de gik i gang med at spille, så græd jeg af rørelse, fordi det var så smukt. [...] Mens de spillede, var det som om, at alle de instrumenter, der sad fast på mig og alt, hvad der var omkring min sygdom, forsvandt. Det eksisterede ikke. Jeg var kun i musikkens rum, så det var jo en lindring”.

Patient på Aarhus Universitetshospital under projektet 'Levende musik på intensiv', DR Østjylland 11. februar 2020.

WHO om kultur og sundhed

World Health Organisation (WHO) udgav i 2019 en rapport om kulturens rolle for vores helbred og velvære og koblingen til vores sundhed. Rapporten samlede mere end 900 forskningsresultater af kulturinitiativers positive indvirkning på menneskers helbred og velvære. Forskningen omfatter både forebyggende og behandlende kulturinitiativer – det vil sige kulturens rolle for vores sundhed både før, under og efter sygdom.

Kilde: What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being?, WHO 2019.

”Der er ingen tvivl i mit sind om, at vi skal have kultur og sundhed til at smelte mere sammen. Jeg så også gerne, at kulturen fyldte mere på sundhedsområdet”.

Søren Brostrøm, tidl. direktør i Sundhedsstyrelsen, Kulturmødet Mors 2020.

Sådan arbejder Region Midtjylland med kultur som sundhedsfremme

I et tæt samarbejde mellem fagligheder inden for kultur og sundhedsinnovation, arbejder regionen på at styrke samspillet mellem kulturlivet og sundhedsvæsenet. Region Midtjylland har fokus på at øge brugen af kulturelle tilbud som sundhedsfremme, støtte udviklingen af en infrastruktur inden for feltet og understøtte, at initiativer og projekter forankres i bæredygtig drift. Det sker fx gennem nye forretningsmodeller, kompetenceudvikling for kulturaktører og sundhedsprofessionelle samt partnerskaber mellem hospitaler, kommuner, uddannelses- og vidensinstitutioner m.fl.

6

“Den sammenhængskraft, vi som kulturinstitutioner aktuelt oplever på tværs af regionen, baseres i høj grad på den insisteren på det tværregionale mindset, på den fælles udvikling, på værdien af partnerskab - samt ikke mindst den konkrete opbakning - som Region Midtjylland har bidraget med.”

Charlotte Mors, leder, Performing Arts Platform, Aarhus.

DEN DANSKE KULTURSEKTOR ER ET KLUDETÆPPE

Kultursektoren består af mange forskellige aktører og faglige områder med ulige rammevilkår, tilskudsstrukturer og lovkrav. Kulturlivet er broget og mangfoldigt i sin organisering og omfatter både offentligt ejede institutioner, foreninger, selvejende institutioner og private aktører.

Der har siden årtusindskiftet været en stigende bevægelse fra at betragte kulturlivet som almennyttigt mod at fokusere mere på økonomisk nytteværdi. Udviklingen har bl.a. medført en vækst i selvejende virksomheder med tilknyttede bestyrelser, reducerede offentlige tilskud og større politiske krav til kulturinstitutionernes egenindtjening.

Kulturbranchen består overvejende af små og mellemstore organisationer og kun ganske få egentlige store virksomheder. Samtidig er mange stillinger ikke fuldtid, men bibeskæftigelse eller kortere projektansættelser. Som eksempel viser en undersøgelse blandt de midtjyske kulturhuse, at frivillige udgør knap 73 % af arbejdskraften, ligesom 45 % af de kulturhuse, der har deltaget i undersøgelsen, ingen fuldtidsansatte har. Hovedparten af virksomhederne på kulturområdet er ligefrem bijob- eller enkeltpersonsvirksomheder.

Hvem varetager kulturens interesser?

Det brogede billede går igen i kulturbranchens interesse- og fagorganisationer. Fx er der mere end 20

forskellige fagforbund alene for kunstnere. Det vanskeliggør kulturlivets politiske interessevaretagelse og gør det svært for beslutningstagere at forstå og indramme kulturlivets mange forhold, når der fx skal findes løsninger på udfordringer. Det blev især tydeligt under Covid-19, hvilket har sat skub på mere fælles organisering. Det ses fx med etableringen af interesseorganisationen Dansk Kulturliv, ligesom Dansk Industri og Dansk Erhverv har styrket deres organisering på feltet.

En sammensat økonomi

Den enkelte kulturinstitution har oftest en meget sammensat økonomi, som består af både faste offentlige driftstilskud (kommunalt/statsligt), egenindtjening og ekstern finansiering, som afhænger af institutionens evne til at skabe kommerciel forretning og fundraise via private fonde, offentlige puljemidler og erhvervsponsorer.

Kilde: Kulturens Analyseinstitut 2024

De færreste kan leve alene af deres kunst

- 15%** af billedkunstnere og formgivere tjener mere end 75 % af deres samlede indkomst på deres kunstneriske virke.
- 47%** af kunstnere inden for film og TV tjener mere end 75 % af deres samlede indkomst på deres kunstneriske virke.
- 33%** af kunstnere inden for skuespil og scenekunst tjener mere end 75 % af deres samlede indkomst på deres kunstneriske virke.
- 24%** af kunstnere inden for musik tjener mere end 75 % af deres samlede indkomst på deres kunstneriske virke.
- 47%** af forfattere tjener mellem 1 og 25 % af deres indkomst på deres kunstneriske virke.

Kilde: Kunstnere i tal, Dansk Kunstnerråd 2024.

Store forskelle i kommunernes kulturbudgetter

I 2023 budgetterede danske kommuner med at bruge fra ca. 572 kr. til ca. 1.905 kr. på kultur pr. indbygger. Ifølge KL skyldes det både forskellig politisk prioritering i kommunerne, og at kultur- og fritidslivet i nogle kommuner ikke drives af kommunale institutioner, men i varierende grad af foreningsliv og civilsamfund.

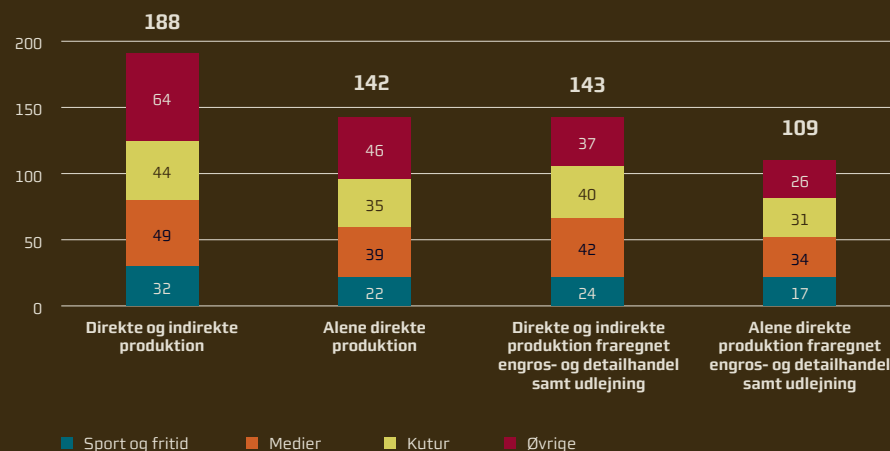
*Note: Tallene er trukket fra Danmarks Statistik og dækker kategorierne biblioteker, museer, teatre, biografer, musikarrangementer og andre kulturelle opgaver.

De private fonde spiller en særlig rolle

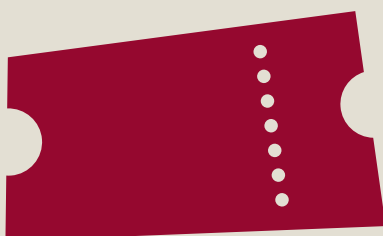
De private fonde bevilgede i 2021 i alt 3,1 mia. kr. til kulturelle formål inklusive idræt, motion, folkehøjskoler og folkeoplysning. Da de private fonde ikke støtter drift, men hovedsageligt nye projekter og initiativer, betyder det, at meget af innovationen og nye tiltag i kultursektoren finansieres og besluttet af de private fonde.

Kilde: Danmarks Statistik (v. Kulturmonitor februar 2023) & Kulturpolitisk Redegørelse, Kulturministeriet 2023.

Direkte og indirekte (afledt) økonomisk produktion i de kulturelle erhverv i 2021, mia. kr., faste 2021-priser

Kilde: Danmarks Statistik, særkørsel i nationalregnskabet for Kulturministeriet. Kulturpolitisk Redegørelse, Kulturministeriet 2023

Kulturen spiller en central rolle i samfundsøkonomien

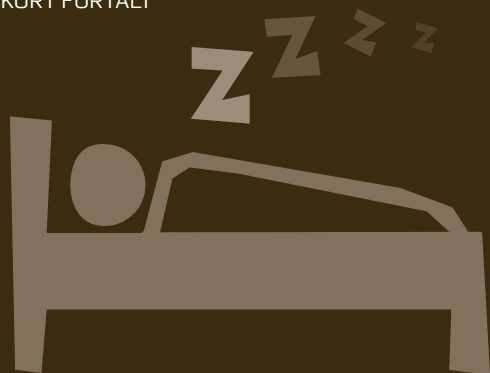
De kulturelle erhverv* havde i 2021 en samlet økonomisk produktion på 188 mia. kr. svarende til 4,2 % af den samlede danske produktion. Ser man alene på den direkte produktion i kulturerhvervene var den på 109 mia. kr. svarende til 2,4 % af den samlede danske produktion. Til sammenligning udgjorde den direkte produktion i erhvervene "landbrug, skovbrug og fødevarer" 87 mia. kr. svarende til 1,9 % af den samlede danske produktion.

* De kulturelle erhverv omfatter i bred forstand bl.a. arkitektur, kunst, bøger, musik og scene samt biblioteker, museer, medier, film, spil, idrætsklubber og fitnesscentre samt tilgrænsende erhverv, herunder også relateret aktivitet inden for detail- og engrossalg samt udlejning af væsentligt omfang.

Kilde: Kulturpolitisk Redegørelse, Kulturministeriet 2023.

Også kulturturisme – defineret ved turister, der specifikt medtænker kulturoplevelser som rejsemotiv – bidrager positivt til samfundsøkonomien. I 2022 blev der registreret 5,6 mio. kulturturister i Danmark, 48 % var danske og 52 % var udenlandske. Kulturturisterne har et gennemsnitligt døgnforbrug på 1.250 kr.

Kilde: Kulturturister på ferie i Danmark i 2022, Visit Denmark 2023.

Kulturturisme i de danske storbyer 2022

1,9 mio. turister
57% af de udenlandske turister er kulturturister
40% af de danske turister er kulturturister
døgnforbrug 2.000 kr.

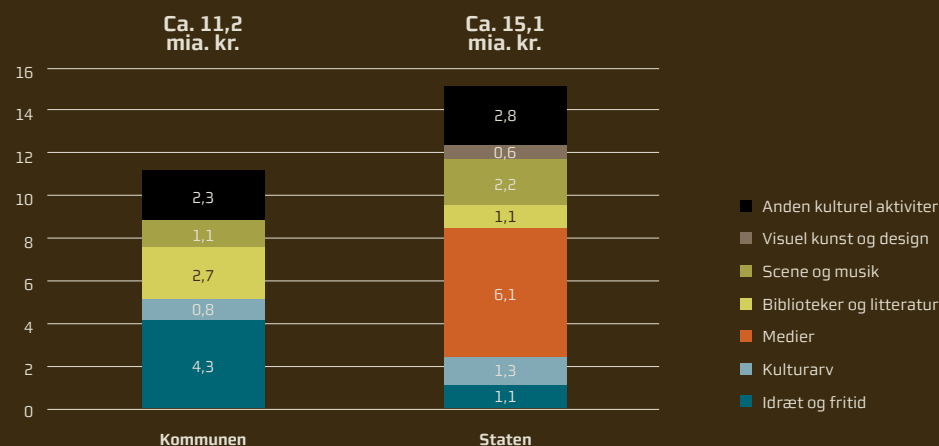
10

Kulturturisme i kyst- og naturdanmark i 2022

3,6 mio. turister
54% af de udenlandske turister er kulturturister
31% af de danske turister er kulturturister
døgnforbrug 1.050 kr.

Offentlige kulturbevillinger i 2022, mia kr., faste 2022-priser

Den offentlige sektor bevilligede i alt ca. 26,4 mia. kr. i 2022 til kultur. Over ti år er kulturbevillingerne fastholdt på cirka samme niveau.

Kilde: Kulturpolitisk Redegørelse, Kulturministeriet 2023.

67%

er enige i, at kulturelle tilbud er vigtige, fordi de bidrager økonomisk til samfundet.

Kilde: Borgernes kulturforbrug, Epinion for Applaus 2024.

ZOOM PÅ MIDTEN

Den regionale rolle

Det er langt fra alle, der ved, at regionerne arbejder med kulturområdet. Regionernes størrelse og placering mellem staten og kommunerne giver dog nogle helt særlige muligheder for fx at arbejde med netværk, videndeling, kompetenceudvikling og brede samarbejder på tværs af kommune- og landegrænser. Det gælder både internt i kulturverdenen og i forhold til andre områder af samfundet som fx sundheds- og uddannelsesområdet. Det er ikke lovbestemt, at regionerne skal arbejde med kultur, men alle fem danske regioner gør det - dog i meget forskellig grad. Region Midtjylland er den danske region, der i øjeblikket bruger flest ressourcer på arbejdet med kultur.

En udviklingsmotor for kulturlivet

Arbejdet med kultur i Region Midtjylland er placeret i afdelingen Regional Udvikling. Regionens kulturindsats fokuserer primært på at skabe udvikling i kulturlivet bl.a. gennem partnerskaber og kompetenceudvikling. Dette sker både gennem egne indsatser, som drives af regionens politikere og embedsfolk, og gennem økonomisk støtte til udviklingsprojekter i det midtjyske kulturliv. Region Midtjyllands årlige kulturbudget udgør i alt ca. 13,8 mio. kr., hvoraf ca. 10,5 mio. kr. uddeles som støtte til projekter gennem regionens kulturudviklingspulje.

”Jeg har kun positive ting at sige om samarbejdspartnere. Det at nudge projekter til at skulle have partnere, er med til at åbne øjnene for nogle andre perspektiver og grupper end dem, projekterne normalt har fokus på”

Projektansvarlig for kulturpuljeprojekt, Evaluering af Region Midtjyllands kulturpulje, Pluss Leadership 2023.

Region Midtjyllands kulturpulje

Regionens kulturudviklingspulje uddeler årligt ca. 10,5 mio. kr. og støtter projekter, der skaber udvikling, ny læring og viden i det midtjyske kulturliv. Puljen understøtter samarbejde mellem forskellige typer af kulturaktører, på tværs af kulturelle genrer og med andre brancher. Bl.a. ved at stille krav om, at projekterne udvikles i partnerskaber på tværs af kommunegrænser.

Fakta om Region Midtjylland

1,3 mio indbyggere

Dækker 13.000 kvadratkilometer. Det er omkring 30 % af Danmarks areal

12

Strækker sig på tværs fra Vesterhavet til Kattegat. Det vil sige omkring 200 kilometer fra den ene ende til den anden. Afstandene betyder store forskelle i blandt andet befolkningen og kulturen, fx:

75,9 % af befolkningen i vest er i job mod 73,7 % i øst.

26,7 % af befolkningen i vest har en videregående uddannelse mod 37,1 % i øst.

Kilde: Borgernes kulturforbrug, Epinion for Applaus 2024.

I Vestjylland bor der **60 indbyggere pr. kvadratkilometer**, mens østjyderne lever mere end dobbelt så tæt med **157 indbyggere pr. kvadratkilometer**.

”I Holstebro Kommune og Slagteriet ville initiativer som Ovation, KRAS, Art Hack, Regionale Kulturcentre m.fl. ikke være blevet til noget uden Region Midtjylland. Det regionale netværk og videndelingen på tværs af kommuner, som vi har via Europæisk Kulturregion, er en anden vigtig opgave, som regionen bidrager til at løfte.”

Pia Stræde Palmelund, direktør, Slagteriet, Holstebro

Stor forskel på de midtjyske kommuner

De midtjyske kommuner er meget forskellige hvad angår størrelse, beliggenhed, økonomi og den strategiske tilgang til kultur. En væsentlig ramme for kulturen er kommunens geografiske beliggenhed. Eksempelvis kan de mindre kommuner omkring de større byer udnytte de mange kulturelle tilbud her frem for selv at opbygge teatre, museer m.m.

Der er også betydelig forskel på, hvor mange penge kommunerne anvender til kulturen. I de midtjyske kommuner varierer udgiften til kultur i 2023 fra 572 kr. til 1619 kr. årligt pr. indbygger.

*Note: Tallene er trukket fra Danmarks Statistik og dækker kategorierne biblioteker, museer, teatre, biografier, musikarrangementer og andre kulturelle opgaver.

Kilde: Analyse af de midtjyske kommuners europæiske potentiale på kulturområdet, Efko 2022 & Danmarks Statistik (v. Kulturmonitor februar 2023).

“Selvom det målt i økonomiske termer kan synes ubetydeligt ift. sundhedsområdet, så løfter regionerne - ikke mindst i det jyske og ikke mindst i Region Midtjylland - en vigtig opgave på kulturområdet. Herude, hvor der er længere mellem kulturinstitutionerne og byerne, er der et klart behov for at udvikle samt skabe sammenhæng og netværk på tværs, som aldrig vil kunne løftes af den enkelte kommune.”

Martin Østervig Larsen, leder af Tourism, Culture & Places, Epinion.

HØJT TIL HIMLEN, LANGT TIL TEATRET

Kultur styrker sammenhængskraften

Lokale kulturoplevelser og fritidsaktiviteter øger lysten til at engagere sig i lokalsamfundet og dermed gøre området mere attraktivt. Særligt uden for de større byer er engagementet og lokale ildsjæle vigtige for at skabe liv og muligheder.

En tredjedel af Region Midtjyllands borgere bor i landsbyer og små lokalsamfund på landet. Dvs. at der bor ca. halvanden gange så mange midtjyder i regionens landdistrikter som i Aarhus by.

Kilder: Region Midtjyllands strategi for bæredygtig udvikling i landdistrikterne 2020-2030, Region Midtjylland 2020 & Midtjyske Udfordringsbilleder, Region Midtjylland, 2023.

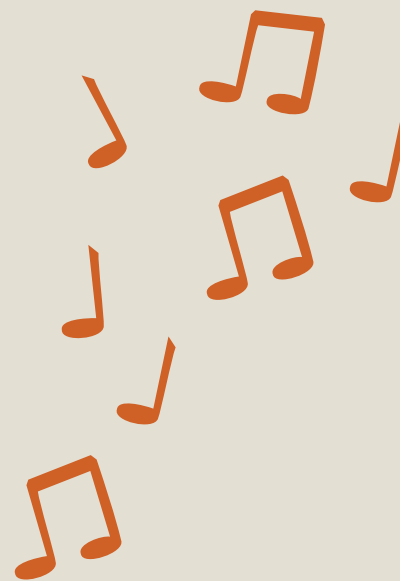
Forskellene mellem land og by bliver større

De større byområder vokser, og flere mennesker og aktiviteter koncentrerer på færre steder. Bevægelsen skaber muligheder, men også en række udfordringer. I byerne bliver der både flere børn, unge og ældre, mens det uden for de store byområder kun er den ældre del af befolkningen, der vokser. Kulturudbuddet er også størst i byområderne, og særligt borgerne i Aarhus har adgang til mange forskellige tilbud, mens der generelt er længere imellem kulturoplevelserne i landdistrikterne.

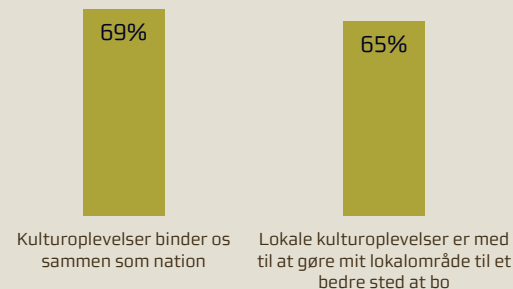
”Udbredelse og udbud af kulturtilbud i Danmark - både som oplevelse og muligheder for deltagelse - er ikke kortlagt, som det er tilfældet med fx idrætsområdet. En nylig igangsat national udbudskortlægning viser indtil videre det forventelige: at der er størst udbud omkring de større byer.”

Esben Danielsen, direktør, Kulturens Analyseinstitut.

Kulturen binder os sammen

Andel danskere, der har svaret, at de er enige i de pågældende udsagn.

Kilde: Tænk tanken Mandag Morgen

Uden frivillige ville der ikke være ret meget kultur

1,8 mio. danskere arbejder frivilligt inden for forenings- og kulturlivet. Det frivillige engagement varierer med de forskellige kulturtilbud – det er fx omfattende indenfor musikfestivaler og langt mindre på mere etablerede kulturinstitutioner. Der er en tendens til, at kulturfrivillighed er mere drevet af personlig lyst end af forpligtelse til at tage en tørn for fx egne børn i idrætslivet eller for udsatte medborgere.

For branchen er de frivillige helt uundværlige, hvis vi skal opretholde et rigt kulturliv. Uden de frivillige ville fx mange museer og arkiver ikke kunne holde åbent i samme omfang eller tilbyde den service, de gør i dag. Frivillige spiller også en afgørende rolle i lokalsamfundene, og generelt ser det ud til, at det frivillige engagement er størst udenfor de større byer. I landområderne er andelen af frivillige således 7 % højere end i de største byer.

Kilde: Danmarks 1,8 mio. frivillige er uundværlige for kulturlivet, HAVE Kommunikation v. Ole Winther 2024 & Kulturens Analyseinstitut 2024.

De frivillige bliver ældre

Andelen af frivillige i Danmark ligger på et nogenlunde stabilt niveau på 34-40 % af befolkningen. Dog bliver gennemsnitsalderen hastigt højere i takt med den demografiske udvikling med en stor ældre generation, som er relativt friske og aktive. Unge søger i højere grad end ældre, frivilligroller, der ikke er forpligtende i lang tid. De går meget op i sagen og ikke så meget i livslange medlemskaber.

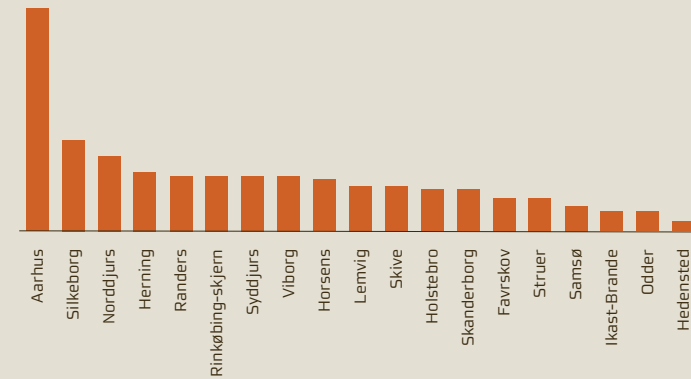
Kilde: Kulturens Analyseinstitut 2024.

Kulturhusene er et vigtigt lokalt samlingssted

I en undersøgelse af kulturhuse i Region Midtjylland fra 2020 svarer 88 % af lederne i de adspurgte midtjyske kulturhuse, at en af deres målsætninger er at være et samlingssted for byen og området. 74 % svarer, at de arbejder aktivt med borgerinddragelse, og 56 % har fokus på at understøtte demokratisk sammenhængskraft. Ligeledes spiller godt en tredjedel af de adspurgte kulturhuse ind i en social dagsorden med fx beskæftigelsestilbud og tilbud til udsatte grupper.

Kilde: Kulturhuse i Region Midtjylland, Urban Goods m.fl. 2020.

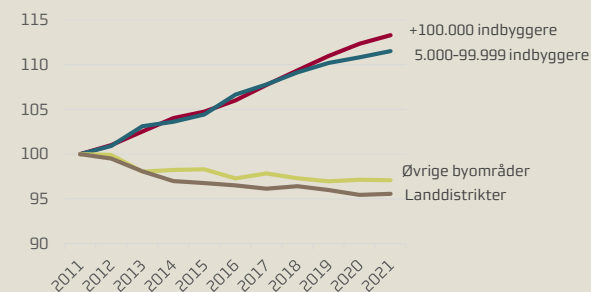

Antallet af kulturtilbud varierer i de midtjyske kommuner

Fordelingen baserer sig på 416 kulturtilbud kortlagt på baggrund af en rundspørge i de midtjyske kommuner og desk research, Region Midtjylland 2021. Billedet er således ikke udtryk for en eksakt fordeling.

Faldende indbyggertal i mindre byer og lokalsamfund

Befolkningsudvikling i Midtjylland, 2011 = Indeks 100

Kilde: Danmarks Statistik

KENDER DU TYPEN?

Vi bruger kulturen forskelligt

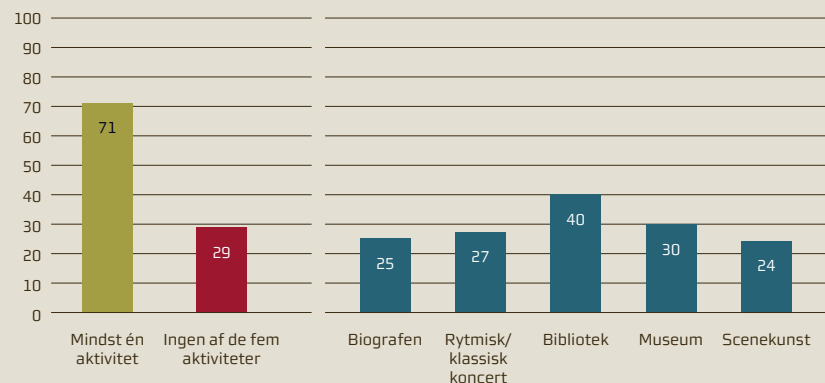
Langt de fleste danskere er kulturaktive og tilsyneladende lige så aktive inden for kultur som inden for idræt, når man ser samlet på både det at opleve og selv deltage i kunst og kulturaktiviteter. Syv ud af ti danskere over 16 år er i dag aktive kulturforbrugere uden for eget hjem.

Tre ud af ti har omvendt et lavt kulturforbrug, da de forbruger mindre af alle typer kultur sammenlignet med befolkningen generelt. Gruppen er kendetegnet ved en overrepræsentation af borgere med grundskole som den højeste fuldførte uddannelse, bopæl i en landkommune og en alder på 65 år eller højere.

16 % af befolkningen har et højt kulturforbrug og forbruger stort set alle typer kultur mere end befolkningen generelt. Denne gruppe er kendetegnet ved en overrepræsentation af kvinder, borgere med en videregående uddannelse og bopæl i hovedstadsområdet.

Kulturdeltagelsen stiger overordnet i takt med uddannelsesniveau og socioøkonomisk niveau. Generelt er kvinder mere kulturaktive end mænd, mens det ser ud til, at mænd er lidt mere frivilligt aktive i kulturlivet end kvinder.

Deltagelse i en eller flere af fem udvalgte kulturaktiviteter uden for eget hjem, andel af befolkningen (16 år+) 4. kv. 2022

Kilde: Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen, særkørsel på grundlag af: www.statistikbanken.dk/kvuhoved & Kulturpolitisk Redegørelse, Kulturministeriet 2023.

72% af borgerne har besøgt et museum inden for de seneste 12 måneder. 55 % har oplevet teater og scenekunst, 43 % rytmisk koncert, 22 % klassisk koncert.

30% af borgerne har deltaget i scenekunst, rytmiske eller klassiske koncerter og opera samt museumsbesøg hver anden måned eller oftere i det seneste år.

13% af alle borgere har ikke oplevet teater og scenekunst, rytmiske koncerter, klassiske koncerter og opera eller museumsbesøg i de seneste 12 måneder.

Kilde: Borgernes kulturforbrug, Epinion for Applaus 2024.

Hvad har betydning for vores kulturforbrug?

Der ses en tendens til, at afstanden til kulturtilbud har betydning for danskernes kulturforbrug. Data på biblioteksområdet viser, at antallet af lånere falder med afstand til biblioteket. Her spiller borgernes grundlæggende interesse for kultur og kulturoplevelser formentlig også ind, og data på idrætsområdet viser, at afstand har størst betydning for "de mindre interesserede". Det vil sige, at jo større interessen er, jo mindre betyder afstanden.

Kilde: Kulturens Analyseinstitut 2024.

Fællesskabet er afgørende

Det sociale aspekt og oplevelsen af fællesskab knyttet til kulturoplevelser og kulturinstitutioner er en stor motivation for at opsøge kulturlivet. Museumsbesøget er fx i vid udstrækning en social oplevelse, og 91 % af brugerne oplever museerne i selskab med andre.

Kilde: Den nationale brugerundersøgelse, Slots- og Kulturstyrelsen 2022.

“Noget af det, der går igen i vores undersøgelser, er, hvor stor en motivation det sociale fællesskab er omkring en kulturinstitution. Det er der, hvor kulturinstitutionerne virkelig adskiller sig. Her får du en unik og social liveoplevelse, som du har sammen med nogen. Det er meget få, der tager af sted selv og går ind og oplever en forestilling eller går til en koncert. Det er noget, man gør sammen med sin partner, sine venner eller familie.”

Lene Struck-Madsen, direktør, Applaus

Deltagelse i kultur- og fritidsaktiviteter i de seneste tre måneder, efter alder, andel af befolkningen (16+ år) i % 2022. Udvalgte aktiviteter.

	16-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75+	Alle (16 ÅR+)
Har været i biografen	32	27	22	25	24	25	17	25
Har været til rytmisk og/eller klassisk koncert	29	26	23	27	27	23	18	25
Har opsøgt billedkunst	53	45	40	40	43	45	46	44
Har været (fysisk) på biblioteket	39	41	49	39	33	41	42	40
Har besøgt et museum o. lign.	32	30	27	25	24	29	26	28
Har overværet scenekunst i teatret, operaen m.v.	21	27	26	28	26	26	20	25

Kilde: Danmarks Statistik, Kulturvaneundersøgelsen - www.statistikbanken.dk/KVUAARKA & Kulturpolitisk Redegørelse, Kulturministeriet 2023.

Største motivation for at opleve scenekunst, rytmisk og klassisk musik og museumsbesøg

- **Viden (17 %)**
- **Glæde (14 %)**
- **Socialt samvær (12 %)**
- **Underholdning (11 %)**

Største barrierer for at opleve scenekunst, rytmisk og klassisk musik og museumsbesøg

- **Interesse (33 %)**
- **Økonomi og pris (27 %)**
- **Tidsmangel (11 %)**
- **Geografisk afstand (10 %)**

Kilde: Borgernes kulturforbrug, Epinion for Applaus 2024.

Kultur hele livet

Aldersmæssigt har den yngre gruppe mellem 16 år og 34 år det højeste forbrug af kultur og fritidsaktiviteter, mens de ældre grupper fra 65 år har det laveste forbrug. Forbruget fordelt på alder varierer med typen af kulturel aktivitet. Eksempelvis ses over tid en tendens til, at danskere i alderen 35-44 år mere flittigt besøger biblioteket sammenlignet med øvrige aldersgrupper.

Viden om børns kulturvaner er mangelfuld og vanskelig at kortlægge, da børn oplever og deltager i kultur både i daginstitutioner og skoler, som fritidsinteresse og sammen med deres familier. Meget tyder dog på, at folkeskolereformen har betydet et fald i børns deltagelse og oplevelse af kunst og kultur i skole-fritid sammenhæng. Samtidig ses en tydelig sammenhæng mellem det at have haft et aktivt kulturforbrug i barn- og ungdommen og det at opsøge kulturoplevelser som voksen.

Kilde: Kulturpolitisk Redegørelse, Kulturministeriet 2023 & Kulturens Analyseinstitut 2024.

83 % er enige i, at det er vigtigt, at kulturelle tilbud er tilgængelige for fremtidige generationer – og 82 %, at de er til rådighed i fremtiden, selvom man ikke bruger dem nu.

Kilde: Borgernes kulturforbrug, Epinion for Applaus 2024.

De danske museer blev besøgt 17,4 millioner gange i 2023. Det er det højeste antal gæster, der er blevet registreret i 40 år, siden Danmarks Statistik begyndte at føre statistik over museerne i 1984.

Kilde: Danmarks Statistik.
Kilde: Kulturbarometer, Epinion for Applaus, oktober 2023.

“Skal kunsten og kulturen dø og pine være for alle?”

“At hver ottende ikke tager del i kulturlivet er ikke et problem, og at de vælger kulturen fra betyder ikke nødvendigvis, at de lever halve liv eller får det sværere mentalt end alle andre. Og når de synes, der er for langt, og det er for dyrt, er det vel også, fordi de ikke finder det er værd at bruge tid og penge på?”

Jeppe Krogsgaard Christensen, forfatter, Kulturmonitor 1. maj 2024.

Antallet af borgere, der aktivt går i teatret, biografen, til koncert eller på biblioteket, er 10 % højere blandt dem, der dyrker eller i deres børne- og ungdomsliv har dyrket kunst og kultur i deres fritid, end hos dem, der ikke har dyrket noget.

Kilde: Kulturbarometer, Epinion for Applaus, oktober 2023.

STYR PÅ VÆRKTØJSKASSEN

Ledelse er en kunst

Kulturledelsesopgaven er blevet mere kompleks i takt med en stigende professionalisering af kulturbranchen. Det kalder på både kulturfaglige og ledelsesmæssige kompetencer, når kulturen skal præstere på markedsvilkår og fortsat varetage faglig og forskningsmæssig drift og udvikling under meget forskellige rammevilkår og lovkrav.

Det har været en grundlæggende tendens i kulturlivet, at ledere ansættes efter deres faglige fremfor deres ledelsesmæssige kompetencer. Det vurderes derfor, at branchen har et efterslæb i forhold til at følge med de nye kompetencebehov, som den øgede professionalisering kalder på. Et faktum er, at kulturverdenen i de senere år har været præget af rigtig mange sager om dårlig ledelse.

Kilde: Derfor kæmper kulturbranchen med dårlig ledelse, Søren Friis Møller, Akademikerbladet 2023.

De midtjyske kulturaktørers kompetencebehov

En undersøgelse blandt de midtjyske kulturaktører viser, at størstedelen prioriterer kompetenceudvikling højt, men prioriteringen er i høj grad afhængig af størrelse og kapacitet. Små aktører oplever generelt, at de har mindre tid til kompetenceudvikling og har derfor sværere ved at nå deres ønskede kompetenceniveau. Aktørerne peger særligt på et behov for at dygtiggøre sig inden for emnerne bæredygtighed, publikumsudvikling og digital omstilling.

Professionalisering af de danske kulturbestyrelser

Mere end 180.000 danskere er engageret i frivilligt bestyrelsesarbejde, og en betydelig del af dem arbejder inden for kulturområdet. Bestyrelsesmedlemmerne er ofte ulønnede. I 2018 fik mindre end 30 % af bestyrelserne honorar for deres arbejde. Samtidig er næsten 30 % af bestyrelsesmedlemmerne på kulturinstitutionerne udpeget på et politisk mandat. Da bestyrelserne har fået et langt større ansvar, efterhånden som kulturlivet er blevet professionaliseret og økonomien større, er der samlet set behov for at se på, hvilke kompetencer der bør være repræsenteret i kulturbestyrelserne.

Kilde: Danmarks 1,8 mio. frivillige er uundværlige for kulturlivet, HAVE Kommunikation v. Ole Winther 2024, Kulturinstitutioners bestyrelser er en dårlig cocktail af politik og frivillighed, Altinget april 2024 & Kulturens Analyseinstitut 2024.

Digitaliseringens betydning for kulturlivet

Kulturbranchen er præget af store forskelle mellem aktørerne og de forskellige kulturområder, når det handler om digital forståelse og færdigheder, og dermed grundlaget for at arbejde strategisk med institutionens digitale omstilling. De midtjyske kulturaktører vurderer også, at de mangler kompetencer inden for området. Der er generelt behov for at styrke kulturlivets digitale omstilling og understøtte aktørerne i at udnytte de muligheder, der ligger i den digitale udvikling. Det gælder fx håndtering og anvendelse af brugerdata, adgang for nye målgrupper og nye typer oplevelser.

Kilder: Interessentanalyse, Epinion for Region Midtjylland 2022 & The Digital Transformation Agenda and GLAMs, Culture24 for Europeana 2020.

Sammen bliver vi stærkere

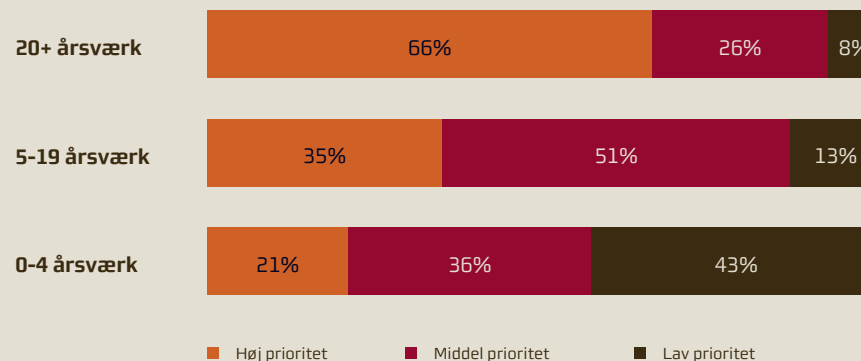
Langt hovedparten af de midtjyske kulturaktører har erfaring med at samarbejde med andre, mens hver femte kulturaktør ikke eller kun i begrænset omfang udveksler erfaringer og viden om organisatoriske og strategiske emner med andre aktører. Små kulturaktører har generelt mindre erfaring med at indgå i formelle eller uformelle samarbejder og netværk.

Mere end halvdelen af de midtjyske aktører har kun i begrænset omfang erfaring med internationalt samarbejde – og kæder det også sammen med både manglende viden og erfaring samt manglende netværk og kontakter på området. Det begrænsede internationale samarbejde synes at være relateret til viden- og erfaringsudveksling om strategisk og organisatorisk udvikling. En større del af regionens kulturaktører samarbejder internationalt relateret til faglig produktion (udlån/indlån, forskningspublikationer, turnevirksomhed mv.) og kulturfaglige netværk.

Kilde: Interessentanalyse, Epinion for Region Midtjylland 2022 & Analyse af kulturaktørernes internationalisering i Region Midtjylland, Center for Kulturevaluering 2022.

I hvor høj grad prioriterer I kompetenceudvikling i dag?

(n=128) Fordelt på størrelse. Note: Høj prioritet svarer til "i høj grad" eller "i meget høj grad", middel prioritet svarer til "i nogen grad", og lav prioritet svarer til "i mindre grad" eller "slet ikke".

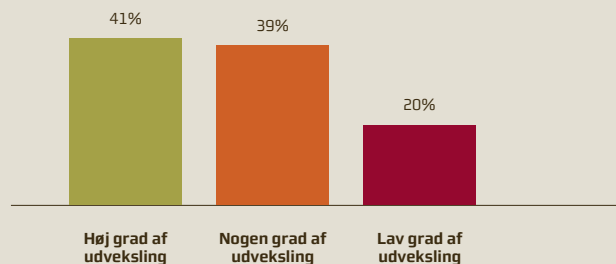
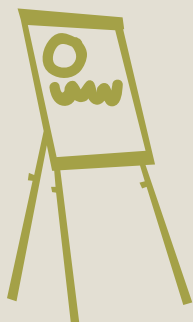
Kilde: Interessentanalyse, Epinion for Region Midtjylland 2022.

Europæisk Kulturregion

Europæisk Kulturregion er et partnerskab mellem de 19 midtjyske kommuner og Region Midtjylland. Partnerskabet bygger videre på det gode samarbejde, der blev etableret i forbindelse med Europæisk Kulturhovedstad Aarhus 2017. Europæisk samarbejde og udsyn er en grundsten i partnerskabets strategiske arbejde med at styrke regionens kulturliv. Der er derfor også et tæt samarbejde med Central Denmark EU Office bl.a. om forløbet 'Europæisk Kulturbooster, som tilbyder rådgivning og økonomisk hjælp til at søge EU-midler.

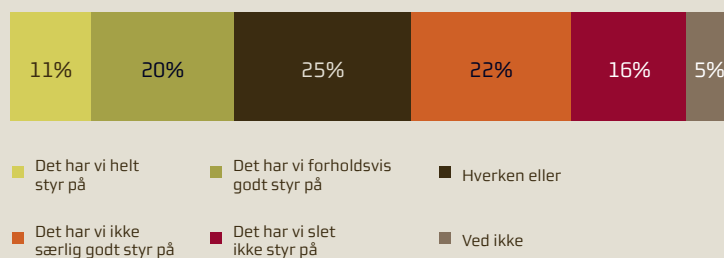
Organisatorisk og strategisk samarbejde med andre kulturaktører

Kilde: Interessentanalyse, Epinion for Region Midtjylland 2022.

Hvor gode vil du vurdere, I er til at arbejde med internationalt samarbejde?

(n=128).

Kilde: Interessentanalyse, Epinion for Region Midtjylland 2022.

”Vi er kun mig på fuldtid. Vi mangler mange kompetencer. Fx mangler vi forstærkninger indenfor SoMe. Men som det er nu, er det noget, som jeg eller de frivillige skal finde tid til ved siden af. Det handler nok i virkeligheden mere om hænder end kompetencer.”

Lille kulturhus i 'Interessentanalyse', Epinion for Region Midtjylland 2022.

MIDTJYSK
Midt i Kulturen
KULTURAKADEMI

Kilder

Viden- og datagrundlaget for denne publikation er leveret af Kulturens Analyseinstitut.

Blandt hovedkilderne er:

- *Analyse af de midtjyske kommuners europæiske potentiale på kulturområdet*, Efko for Region Midtjylland og Central Denmark EU Office 2022
- *Analyse af kulturaktørernes internationalisering i Region Midtjylland*, Center for Kulturevaluering (CKE), Hans-Peter Degn, Louise Ejgod Hansen & Christiane Særkjær, for Europæisk Kulturregion 2022
- *Ansvar for Danmark. Det politiske grundlag for Danmarks regering*, Regeringen 2022
- *Borgernes kulturforbrug. En kortlægning af borgernes motivation og deltagelse i kulturlivet*, Epinion for Applaus 2024
- Danmarks Statistik
- *Danmarks 1,8 mio. frivillige er uundværlige for kulturlivet*, HAVE Kommunikation v. Ole Winther 2024
- *Danskerne og klimaet*, Epinion 2022
- *Den nationale brugerundersøgelse*, Slots- og Kulturstyrelsen 2022
- *Interessentanalyse*, Epinion for Midtjysk Kulturakademi og Europæisk Kulturregion 2022
- *Intro til mikromålinger i PSB*, CompanYoung 2023
- *Kulturbarometer*, Epinion for Applaus, oktober 2023
- *Kulturhuse i Region Midtjylland*, Urban Goods, Hannah Oxenvad Svarrer & Art Hack for Europæisk Kulturregion, 2020
- *Kulturpolitisk Redegørelse*, Kulturministeriet 2023
- *Kulturturister på ferie i Danmark i 2022*, Visit Denmark 2023
- *Kunstens potentiale i den bæredygtige omstilling* – samlet rapport med evaluering af UNITED CHANGE-forestillingen Kokassebanko, Simon Elsborg Nygaard 2023
- *Midtjyske Udfordringsbilleder*, Region Midtjylland 2022
- *Om os*, INVI – Institut for Vilde Problemer, <https://www.invi.nu/om-os>
- *Region Midtjyllands Strategi for bæredygtig udvikling i landdistrikterne 2020-2030*, Region Midtjylland 2020
- *The Digital Transformation Agenda and GLAMs*, Culture24 for Europeana 2020
- *What is the evidence on the role of the arts in improving health and wellbeing? A scoping review. Health Evidence Network synthesis report*, No. 67, World Health Organization 2019
- *Young People's Voices on Climate Anxiety, Government Betrayal and Moral Injury: A Global Phenomenon*, The Lancet Planetary Health 2021

Hertil kommer udtalelser fra kulturaktører m.fl., debatindlæg og artikler fra diverse medier, sociale medier mv. Disse kilder er gengivet gennem publikationen.

kultur.rm.dk

midt
regionmidtjylland